

Міністерство освіти і науки України
Одеська державна академія будівництва та
архітектури Slovak University of Technology in
Bratislava (Словаччина)

Українська академія архітектури

МАТЕРІАЛИ

**III міжнародної науково-практичної
конференції**

«СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МІСТ»

*Присвячена пам'яті
док. архітектури, професора
УРЕНЬОВА В.П.*

2-3 листопада 2023 р.

м. Одеса

РИЗИКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСТОБУДІВНИХ СИСТЕМ (в умовах сучасного виклику)

*Л. Бородич, к.т.н., доцент, О. Савченко, к.т.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»*

Сучасний етап розвитку містобудівних систем в Україні потребує змін у підходах аналізу містобудівних систем, прогнозування їх розвитку, оцінки наслідків ризиків їх функціонування, що спричинені військовою агресією РФ проти нашої держави, та тісно взаємопов'язані із соціально-економічними, політико-правовими, функціонально-територіальними, екологічними факторами і умовами їх функціонування.

Еволюція теорії містобудування нерозривно пов'язані з розвитком теорії систем. Сьогодні вона спирається на закономірності та принципи цілеспрямованості, планування та реалізації сталого розвитку складних територіально-просторових систем. Сучасні світові дослідження в галузі теорії та практики містобудування орієнтовані на вирішення завдань прогнозування та стратегічного містобудівного планування на засадах сталого розвитку, ініціативного, інституційного та партисипативного планування, що враховує інтереси мешканців, бізнесу, громадських інституцій, а також завдань формування комфортного, безпечного та облаштованого міського середовища.

Раніше вважалося, що такі складні системи характеризуються певною мірою стохастичності (важко передбачуваності), тому у сучасній теорії містобудування переважають дослідження побудови детермінованих моделей систем, коли випадковими чинниками нехтують, враховуючи лише конкретні умови вирішуваної задачі, властивості і внутрішні зв'язки об'єкту прогнозування та використовують детерміністичні методи прогнозування, які ґрунтуються на ідеї використання власної динаміки моделі при еволюції системи.

Війна в Україні виявила та пришвидшила хід об'єктивних глобальних світових процесів постмодерністського суспільства, для якого характерно зростання невизначеності, поява нових ризиків, що пов'язано з ускладненням соціокультурної динаміки суспільства, саморозвитком соціуму, переходом до нелінійності, глобальності, а також з виникненням віртуальної реальності. Такий стан суспільства об'єктивно веде до розсинхронізації та дисфункціональності колишніх інституційних форм життєдіяльності. Вважається, що краще адаптуються до реалій постмодерну ті народи, які зуміють знайти

динамічний баланс між глибинними традиціями своєї культури, своїми базовими цінностями і вимогами нелінійної соціокультурної динаміки, вираженими насамперед у формуванні здатності до інноваційності, до гідної самостійного життя в сучасному глобальному світі.

Сьогодні ризик – це сфера досліджень представників багатьох наукових дисциплін – соціологів, психологів, економістів, юристів, осіб, пов'язаних з управлінням, медициною та технологіями. Завдяки дедалі глибшим взаємозв'язкам різних сфер суспільного й економічного життя, з'явилася нова галузь знань, яка ставить ризик у центр своїх інтересів, відома як «управління ризиками» – інтегроване управління диверсифікованим ризиком. Грунтовні дослідження у цій сфері проведені у галузі соціальних процесів, а саме дослідження просторових детермінант людського розвитку та змісту поняття просторово детермінованого ризику людського розвитку для формування «Профілів просторово детермінованих ризиків» для конкретних населених пунктів і бути інструментом оцінювання і моніторингу ризиків людського розвитку й управління територіальним розвитком.

Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» для сприяння впровадження таких сучасних підходів та практик розвитку регіонів, територіальних громад, населених пунктів та частин їх територій, як людиноцентризм та соціальна справедливість, раціональне просторове планування, забезпечення балансу розселення та розміщення робочих місць, стала міська мобільність, інклюзивність, енергоефективність, екологічність, збереження культурного розмаїття та національної пам'яті, а також відповідно цілям сталого розвитку України на період до 2030 року. Програма комплексного відновлення територій визначає основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і включає комплекс заходів для забезпечення відновлення території відповідної області, території територіальної громади (її частини), яка постраждала внаслідок збройної агресії проти України або в якій сконцентровані соціально-економічні, інфраструктурні, екологічні чи інші кризові явища.

«Ризик» – це потенційна можливість того, що під час реалізації функцій, процесів та операцій, спрямованих на досягнення встановленої мети, цілей та виконання завдань, можуть виникнути обставини, що призведуть до втрат ресурсу, небезпеки або небажаного результату у майбутньому. Водночас, виділяють також і інший, протилежний погляд на поняття «ризик», коли його розглядають не лише як потенційну загрозу для реалізації мети, а й як нові можливості для її досягнення. Ризик – не лише загроза, а й нові можливості.

Відповідно до міжнародної практики важливою складовою діяльності з управління ризиками є встановлення зв'язку між різними категоріями ризиків (внутрішні, зовнішні та стратегічні) та елементами управління ризиками.

Стосовно об'єкта дослідження – містобудівної системи, як середовища життєдіяльності людини, що формується просторовим, економічним, соціальним, екологічним блоками, визначальною загрозою виступає збройна агресія РФ проти України, яка призвела до повної або часткової руйнації містобудівної системи окремих східних територій та населених пунктів та до соціально-економічні, інфраструктурні, екологічні чи інших кризових явищ, які зазнали усі, без виключення містобудівні системи усіх регіонів України.

Таким чином, сучасний стан містобудівного процесу в Україні потребує змін у підходах аналізу і прогнозу розвитку містобудівних систем, оцінки наслідків ризиків їх функціонування, що спричинені військовою агресією РФ проти нашої держави, та тісно взаємопов'язані із соціально-економічними, політико-правовими, функціонально-територіальними, екологічними факторами і умовами їх функціонування.

Закономірним є й посилення значення соціально-економічних, екологічних прогнозів розвитку міст. На перший план мають вийти задача територіального планування - визначення і прогнозування оптимальної галузевої структури територіальних громад, комплексне розміщення населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб, розміщення виробництва, елементів соціальної й інженерної інфраструктури з максимальним залученням внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Підґрунтям для подальших досліджень слугують питання обґрунтування стратегічних напрямів розвитку територіальних громад шляхом систематизації економічних індикаторів розвитку в контексті визначених регіональних пріоритетів при розробленні Програм комплексного відновлення територій., комплексних планів просторового розвитку, іншої містобудівної документації.